

ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ХОДИМЛАРИ УЧУН ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ШАРТЛАРИНИНГ ТАҲЛИЛИЙ АСОСЛАРИ

Садиков Шокиржон Саламжонович

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ходими

Аннотация. Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органлари ходимлари учун ижтимоий ҳимоя шартларининг айрим жиҳатларига бағишланган. Ходимларнинг ижтимоий ҳимоясини ташкил этишнинг қонуний асослари ёртилиган. Шунингдек, мақолада амалий қонунчиликдаги айрим муаммоларга эътибор қаратилган.

Калит сўзлар: ички ишлар органлари, ижтимоий, ҳимоя, ёрдам, таъминлаш, қоплаш.

Ҳозирги вақтда ички ишлар органлари ходимлари учун бир қанча ижтимоий ҳимоя шартлари ҳаётга жорий этилган. Шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 29 ноябрдаги “Ички ишлар органлари кадрлари билан ишлаш ва уларнинг хизматини ташкил этиш тартибини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–3413-сон Қарори билан қуйидаги имтиёзлар жорий этилди;

Ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш қуйидагилар орқали таъминланади:

- соғлиғини сақлаш;
- меҳнатига ҳақ тўлаш;
- уй-жой майдони билан таъминлаш;
- мол-мулкига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш;
- хизмат мажбуриятларини бажариш чоғида транспорт воситаларидан имтиёзли фойдаланиш;
- давлат пенсия таъминоти;
- давлат суғуртаси;
- ижтимоий ёрдам кўрсатиш;
- қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа чора-тадбирлар.

Шунингдек, ходимлар белгиланган намунадаги бепул кийим-кечак билан таъминланадилар.

Ходимлар, ички ишлар органларининг пенсионерлари ҳамда уларнинг оила аъзолари, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги таълим муассасалари курсант (тингловчи)лари амбулатор, стационар ва тиббий-санитария шароитида бепул тиббий хизмат олиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тиббий-даволаш муассасаларига

бириктирилади, уларда қонун ҳужжатларда белгиланган тартибда даволанади ва соғломлаштиришдан ўтказилади.

Ходимлар ва ички ишлар органларинг пенсионерлари санаторий-курорт шароитида даволаниш учун йилида бир марта имтиёзли йўлланмалар билан таъминланади.

Ходимлар Ўзбекистон Республикаси ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланган тартибда йилда бир марта мажбурий чуқурлаштирилган профилактик тиббий кўрикдан ўтадилар. Ўқотар қурол билан хизмат олиб борадиган ходимлар профилактик тиббий кўрикдан ҳар олти ойда ўтказилади.

Ходимларнинг фарзандлари яшаётган жойдаги мактабгача таълим ташкилотларига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тизимидаги ёзги соғломлаштириш оромгоҳларига навбатсиз ва имтиёзли равишда жойлаштирилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенеси, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ходимларга, шунингдек ички ишлар органларидан бўшатишган фуқароларга ҳамда уларнинг оила аъзоларига ушбу Низомда назарда тутилмаган бошқа имтиёз, кафолат ва компенсациялар ҳам белгилаши мумкин.

Ушбу қарорга асосан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг 2022 йил 1 мартдаги 55-сон тегишли буйруғи имзоланди. Эндиликда ушбу норматив-ҳужжатга асосан, ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш фаолиятида бюрократик тўсиқларни янада қисқартириш мақсадида қуйидаги амалиёт жорий этилган:

— ходимлар ва уларнинг оила аъзоларига ижтимоий ҳимоя қилиш борасидаги хизматлар «Ягона дарча» тамойили асосида ижтимоий ҳимоя қилиш масалалари бўйича марказий ҳамда ҳудудий комиссиялар томонидан кўрсатилади;

— Соҳавий кадрлар билан таъминлаш хизматлари ҳамда унинг ҳудудий бўлинмалари ижтимоий ҳимоя қилиш фаолиятига умумий раҳбарликни амалга оширади ва унинг ягона тизим асосида мувофиқлаштирилишини таъминлайди;

— ижтимоий ҳимоя қилиш борасидаги мурожаатлар анъанавий тарзда ҳамда Вазирликнинг “E-ijtimoiy-himoya.iiv.uz” ягона интерактив хизматлар портали орқали электрон тарзда қабул қилинади ва ошқора электрон навбат юритилади;

— ижтимоий ҳимоя қилиш фаолиятини бошқача тарзда амалга оширишга, шу жумладан бу борадаги мурожаатларни кўриб чиқишда сансалорлик ва бюрократик тўсиқларга йўл қўйилмайди.

ТАДҚИҚОТ ВА НАТИЖАЛАР. Ички ишлар органларида хизмат қилаётган ҳар бир ходимни, у қайси соҳавий хизматда фаолият кўрсатишидан қатъий назар, осойишталик посбони дейиш мумкин.

Таъкидлаш жоизки, ҳам шарафли, ҳам масъулиятли соҳада фаолият кўрсатаётган ходимнинг иши ҳар доим ҳам бир текисда кечавермайди.

Ички ишлар ходимлари зиммасига юклатилган вазифаларни ҳар қандай об-ҳаво шароитида ҳам бажариши, белгиланган тартибда кучайтирилган ёки казарма ҳолатида хизмат олиб бориши, вужудга келган таҳдид ва тажовузларни бартараф этиш чора-тадбирларини ваколат доирасида амалга ошириши талаб қилинади. Хизмат вақтида ўз соғлиги ва ҳаётига хавф бўлсада, жиноят содир этган ёки содир этаётган шахсни ушлаши, зарарсизлантириши, олов қаърига кириб, жабрланувчиларни қутқариши керак бўлади. Ички ишлар органлари ходими хизмат фаолиятини олиб бориш билан боғлиқ ҳолда касбий касалликка чалиниши, зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш чоғида тан жароҳати олиши, ҳатто ҳалок бўлиши ҳам мумкин.

Соғлиқни сақлаш. Ички ишлар органларининг ходимлари, ички ишлар органларининг пенсионерлари ҳамда уларнинг оила аъзолари, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги таълим муассасалари курсант (тингловчи)лари амбулатор, стационар ва тиббий-санитария шароитида бепул тиббий хизмат олиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тиббий-даволаш муассасаларига бириктирилади, уларда қонун ҳужжатларда белгиланган тартибда даволанади ва соғломлаштиришдан ўтказилади.

Ички ишлар органларининг ходимлари, ҳарбий хизматчилари, пенсионерлари санаторий-курорт шароитида даволаниш учун йилига бир марта имтиёзли йўлланмалар билан таъминланади.

Ходимларнинг фарзандлари яшаётган жойдаги мактабгача таълим муассасаларига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тизимидаги мактабгача таълим муассасаларига ва ёзги соғломлаштириш оромгоҳларига навбатсиз ва имтиёзли равишда жойлаштирилади.

Шунингдек, Ички ишлар органлари ходимларига турар жойларни ижарага олганлик (ижарада турганлик) учун Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан белгиланган тартибда ва миқдорларда пуллик компенсация тўланади. Ички ишлар органлари ходимларига Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда узоқ муддатли, имтиёзли ипотека кредитларидан фойдаланган ҳолда квартиралар олиш ва яқка тартибда уйлар қуриш учун ер участкалари олиш ҳуқуқи берилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 29 июндаги “Ички ишлар органлари ходимларининг турар жой шароитларини яхшилашга доир

кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-444-сон Қарорига асосан ички ишлар органларининг алоҳида ўрнатилган кўрсаткичлар, юксак профессионализм даражасини намоён қилаётган, ҳуқуқбузарликларга қарши курашга салмоқли хисса қўшаётган ва Ўзбекистон Республикаси ички ишлар вазири томонидан белгиланадиган ходимлари учун қишлоқ жойларда янгиланган намунавий лойиҳалар бўйича арзон уй-жойлар қуриш дастури ва шаҳарларда арзон кўп хонадонли уйлар қуриш ва реконструкция қилиш дастури, шунингдек турар жойлар барпо этишнинг бошқа дастурлари доирасида арзон кўп хонадонли уйлардан хонадонлар сотиб олиш учун тижорат банкларининг узоқ муддатли имтиёзли ипотека кредитлари навбатдан ташқари тартибда берилди.

Таъкидлаш жоизки, ушбу арзон кўп хонадонли уйлардан хонадон сотиб олиш учун ходимларнинг дастлабки бадалларни белгиланган миқдорларда тўлаши учун уларга Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобига қайтариш асосида беш йил муддатга фойсиз узоқ муддатли қарзлар берилиши белгиланган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “Ички ишлар органлари таянч пунктларининг профилактика инспекторларини хизмат уй-жойи билан таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-2906-сон Қарорига асосан, профилактика инспекторларининг мажбурий ошириш ва хизматни самарали ўташни таъминлаш мақсадида ички ишлар органлари таянч пунктларининг профилактика инспекторларини коммунал-маиший шароитларга эга бўлган, замонавий талаблар ва стандартларга жавоб берадиган қулай хизмат уй-жойи билан таъминланади. Ушбу уй-жойлар профилактика инспектори бевосита хизмат кўрсатадиган ҳудудда (маҳаллада) бўлиши белгиланган.

Мол-мулкка етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш. Ички ишлар органи ходимининг ёки унинг яқин қариндошларининг мол-мулкка унинг хизмат мажбуриятларини бажариши билан боғлиқ ҳолда етказилган зарарнинг ўрни Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан тўлиқ ҳажмда қопланади, ушбу сумма кейинчалик айбдор шахслардан ундириб олинади.

Хизмат сафарига юборилган ички ишлар органлари ходимларига транспортнинг барча турларига йўл ҳужжатларини сафар гувоҳномасини кўрсатиб навбатсиз олиш ҳуқуқи берилди.

Ички ишлар органлари ходимлари томонидан хизмат вазифаларини бажариш билан боғлиқ қуйидаги ҳолларда ташкилотларнинг ёки фуқароларнинг транспорт воситаларидан мажбурий тартибда фойдаланиши мумкин:

- табиий офат ёки фавқулодда ҳолат юз берган жойга боришда;
- шошилиш тиббий ёрдамга муҳтож фуқароларни тиббий муассасаларга олиб боришда;

– жиноят содир этган шахсларни таъқиб қилиш ва ички ишлар органларига олиб келишда;

– ҳодиса жойига ёки ички ишлар органларининг шахсий таркибини жанговар тревога бўйича тўплаш жойига боришда.

Ушбу ҳолатларда транспорт воситалари ҳайдовчилари ички ишлар органи ходимининг транспорт воситаларидан мажбурий тарзда фойдаланиш талабига бўйсунуши шарт ва ходимдан ходимни идентификацияловчи ҳужжатни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Ички ишлар органлари томонидан транспорт воситаларидан фойдаланилганда, транспорт воситасининг эгасига ходим транспорт воситасидан фойдаланилганлик фактини тасдиқловчи идентификацияловчи ҳужжат берилиши шарт.

Ички ишлар органи томонидан транспорт воситасидан фойдаланилгандан кейин қилинган харажатлар ёки етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тартиби Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 24 апрелдаги 235-сон Қарори билан тасдиқланган низом талаблари асосида амалга оширилади.

МУҲОКАМА ҚИСМИ. Демак, ички ишлар органлари ходимларининг ижтимоий-ҳуқуқий ҳимоясини ташкил этиш бўйича фаолият уларнинг ҳаёти ва соғлиғини ҳимоя қилиш даражасини оширишга қаратилган бўлиши лозим. Шунингдек, ички ишлар органлари ходимларининг ўз хизмат вазифаларини бажариш чоғида ҳуқуқларини амалга оширишга қаратилган чора-тадбирларни ишлаб чиқиш орқали ходимлар ва уларнинг оила аъзоларининг шаъни ва кадр-қимматини ҳимоя қилишга қаратилади. Ходимнинг ўлими, хизмат вазифаларини бажариш чоғида шикастланиши ва жароҳатланиши, шунингдек ички ишлар органлари ходимларининг меҳнат, дам олиш ва уй-жой шароитларини таъминлашларини ўз ичига олади.

Таҳлилларга кўра, Ўзбекистон Республикаси амалий қонунчилигида ички ишлар органлари ходимларини давлат томонидан ҳимоя қилиш концепциясини шакллантирадиган қонун устуворлиги мавжуд эмас. Ушбу тоифадаги давлат муҳофазасининг мазмуни ошқор этилмаган. Бундан ташқари, норматив ҳужжатларда давлатнинг ички ишлар органлари ходимларини ҳимоя қилиш мажбурияти алоҳида шакллантирилмаган.

ХУЛОСА. Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, ички ишлар органлари ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш масалалари бўйича амалдаги қонун ҳужжатларини муайян қоидаларни кўрсатган ҳолда яқунлаш зарур. Шу билан бирга, бугунги кунда ички ишлар органлари тизимида амалга оширилаётган ислохотлар соҳанинг самарали фаолият кўрсатиши учун хизмат қилиб келмоқда.

АБАДИЁТЛАР:

1. Окюлов Н.О. Отдельные аспекты рассмотрения задач организации работы с кадрами в органах внутренних дел Республики Узбекистан в условиях реформирования // Право и государство: теория и практика. – 2019. – С. 116-119.;
2. Косенко О.И. Основы социального государства // Учебное пособие. Под ред. Т.Л.Фроловой. –М., 2011. С.83;
3. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2016 й., 38-сон, 438-модда;
4. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 12.10.2019 й., 09/19/865/3908-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 11.02.2022 й., 07/22/126/0125-сон;
5. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 17-сон, 292-модда;
8. Позднышов А.Н., Арзуманян А.А. Некоторые аспекты исследования и совершенствования правовых и организационных основ социального обеспечения и социальной защиты сотрудников полиции // Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление. – 2018. – Т. 3. – №. 94. – С. 52-55.